

1382

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
113553 17.10.03
ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟ

~~#18~~
Αρχείο 1
N/1-5
21/9
28
(20)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ,
ΔΡΥΜΩΝ ΚΑΙ ΘΗΡΑΣ

Αθήνα, 17-10-2003

Αριθμ. Πρωτ.: 5093

ΑΝΑΦΟΡΑ (Διά της Δ/νσης Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας).

Του Πενταράκη Κων/νου,
Δασολόγου της Δ/νσης Αισθητικών
Δασών, Δρυμών και Θήρας του
Υπουργείου Γεωργίας.
Ταχ. Δ/ση : Ιπποκράτους 3-5
Ταχ. Κώδικας : 101 64 Αθήνα
Τηλέφωνο : 210 2124715
FAX : 210 3635359

- ΠΡΟΣ:
1. Το γραφείο του Υφυπουργού Γεωργίας κ. Φ. Χατζημιχάλη.
 2. Το γραφείο του Γ.Γ. Υπουργείου Γεωργίας κ. Π. Κολύρη.
 3. Κ. Γενικό Διευθυντή Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος.
 - ✓ 4. Κ. Διευθυντή της Δ/νσης Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας.
 5. Κ. προϊστάμενο του Τμήματος Δασικού Περιβάλλοντος, Εθνικών Δρυμών και Δασικής Αναψυχής.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ,
ΔΡΥΜΩΝ ΚΑΙ ΘΗΡΑΣ
Αριθμ. Πρωτ.: 5093
Ημερομηνία: 17.10.03
Τμήμα: 51

Κ. Πενταράκης
21/10
H

ΘΕΜΑ: Συνάντηση εργασίας στο Νότιο Τυρόλο της Ιταλίας, από 18-20/9/2003, με θέμα τη διαχείριση των προστατευόμενων δασικών περιοχών

Στην παραπάνω συνάντηση μετείχαν εκπρόσωποι των Δασικών Υπηρεσιών των Υπουργείων Γεωργίας της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης. Κύριος στόχος της συνάντησης ήταν η ανταλλαγή απόψεων πάνω στα θέματα διαχείρισης δασικών περιοχών ιδιαίτερα σημαντικών για τη φύση και η ανίχνευση της δυνατότητας εκπόνησης μίας ενιαίας στρατηγικής των Δασικών Υπηρεσιών της Ε.Ε. πάνω στο ζήτημα αυτό. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στα διαχειριστικά ζητήματα που ανακύπτουν από την πρόσφατη (από τη δεκαετία του '90) εμπλοκή των Υπουργείων και των υπηρεσιών Περιβάλλοντος στη διαχείριση δασικών περιοχών, ενταγμένων, σύμφωνα με την οδηγία 92/43, στο δίκτυο Natura 2000 (ως προτεινόμενοι Τόποι Κοινοτικής Σημασίας).

Κύριο συμπέρασμα της συνάντησης είναι η ανάγκη για την εκπόνηση μίας Ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα δάση, στρατηγικής η οποία θα πρέπει να εκφραστεί και να θεσμοθετηθεί ως Οδηγία της Ε.Ε. και στην οποία θα πρέπει να εκφραστούν οι απόψεις των Δασικών Υπηρεσιών των Υπουργείων Γεωργίας. Αλλα σημαντικά στοιχεία, τα οποία παρουσιάστηκαν στη συνάντηση από τις χώρες σε αντίστοιχο στάδιο εφαρμογής της οδηγίας 92/43 στις δασικές περιοχές, είναι:

- Στην Εσση και τη Βαυαρία της Γερμανίας, η εφαρμογή της στρατηγικής για την προστασία και διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας έχει ανατεθεί, όσον αφορά τα δάση, στις αρμόδιες Δασικές Υπηρεσίες. Η

στρατηγική αυτή διαμορφώθηκε (μέσα από συζητήσεις 2 χρόνων στη Βαυαρία) και με τη συμμετοχή των Δασικών Υπηρεσιών.

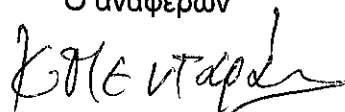
- Στην Αυστρία, τα πράγματα είναι πιο απλά, αφού οι υπηρεσίες περιβάλλοντος είναι ενσωματωμένες στο Υπουργείο Γεωργίας. Είναι όμως αξιοσημείωτο, ότι το Υπουργείο Γεωργίας της χώρας αυτής, έχει εκπονήσει και εφαρμόζει ένα σύστημα προστασίας δασικών συστάδων (επί πλέον αυτών των Εθνικών πάρκων) αντιπροσωπευτικών της φυσικής βλάστησης, από οποιαδήποτε παρέμβαση. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται ένα δίκτυο συστάδων που εξελίσσονται ανεμπόδιστα από άμεσες ανθρώπινες παρεμβάσεις και αποτελούν σημαντικά αποθέματα ποικιλότητας της φύσης σε όλες της εκφράσεις της (ποικιλότητα ειδών, οικοσυστημάτων, λειτουργική, δομική, τοπίου).
- Ανάλογες πρακτικές εφαρμόζει και η Ελβετία, ο εκπρόσωπος της οποίας, επιπρόσθετα, έθεσε τον –ιδιαίτερα σημαντικό- προβληματισμό για τον κίνδυνο, που απορρέει από την επικέντρωση της προσοχής πολιτείας και κοινού στα θέματα προστασίας ορισμένων ειδών και οικοτόπων, της υποβάθμισης άλλων αξιών και λειτουργιών του δάσους, όπως η προστατευτική, καθώς και ο διαχωρισμός και η κατηγοριοποίηση των δασών.

Ο Έλληνας εκπρόσωπος, από τη μεριά του, αφού παράθεσε στοιχεία για την τρέχουσα κατάσταση στην Ελλάδα (περιλαμβανομένου του θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών) έδωσε έμφαση στην ανάγκη για μιά άλλη, πιο σφαιρική προσέγγιση στο ζήτημα της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (που θα περιλαμβάνει τα ζητήματα της λειτουργικής, δομικής ποικιλότητας, της ποικιλότητας των οικοσυστημάτων και του τοπίου) σε αντίθεση με τη σημερινή κυριαρχούσα άποψη που βλέπει τις εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, ως εκτάσεις παρουσίας κάποιων προστατευόμενων ειδών πανίδας, χλωρίδας και οικοτόπων.

Άποψη και πρόταση του υπογράφοντα είναι, ότι Ελληνική Δασική Υπηρεσία θα πρέπει να διαμορφώσει, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, την ειδικότερη πολιτική διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, όσον αφορά τις εκτάσεις δασικού χαρακτήρα. Η πολιτική αυτή, θα πρέπει, περαιτέρω, να εξειδικευτεί σε όλους τους τομείς δραστηριοποίησης των Δασικών Υπηρεσιών (αναδασώσεις, διαχείριση, τεχνικά έργα κ.λ.π.) και στις ιδιαίτερες ανάγκες και ιδιαιτερότητες της κάθε ζώνης βλάστησης.

Επισυνάπτεται το κείμενο της παρουσίασης του Έλληνα εκπροσώπου, στα Αγγλικά (όπως θα δημοσιευτεί στα πρακτικά της συνάντησης) και η μετάφρασή του στα Ελληνικά.

Ο αναφέρων

Κώστας Πενταράκης
Δρ. Δασολόγος

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ.**

Εισήγηση στη συνάντηση Ευρωπαϊκού 2003 στο Νότιο Τυρόλο της Ιταλίας, με θέμα
τη διαχείριση των προστατευόμενων δασικών περιοχών.

Πενταράκης Κώστας, Δρ. Δασολόγος.

Υπουργείο Γεωργίας

Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος

Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας

Ιπποκράτους 3-5, 10164, Αθήνα.

Τηλ.: 210-2124718

Fax: 210-3635359

Εισαγωγή και τοποθέτηση των θεμάτων που θα συζητηθούν.

Τα Ελληνικά δάση καλύπτουν έκταση 6.513.000 ha ή το 49,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην έκταση αυτή συμπεριλαμβάνονται 3.150.000 περίπου ha μη βιομηχανικών δασών, που συγκροτούνται κυρίως από αείφυλλα πλατύφυλλα δενδρώδη και θαμνώδη είδη. Παράλληλα, εμπίπτουν στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας και διαχειρίζονται από τη Δασική Υπηρεσία και οι μερικά καλυμμένες με δασικά δένδρα ή θάμνους εκτάσεις (δασικές εκτάσεις) οι υπεράνω των Δασών υπαλπικές και αλπικές περιοχές, καθώς και τα (μη αγροτικού χαρακτήρα) διάκενα μέσα στα δάση ή τις δασικές εκτάσεις. Βασικά χαρακτηριστικά των Ελληνικών δασών είναι ότι αυτά είναι σχεδόν στο σύνολό τους φυσικά, ενώ από την άποψη του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, ανήκουν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους στο Δημόσιο.

Ένα πολύ σημαντικό τμήμα των παραπάνω εκτάσεων, συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000, το οποίο συγκροτείται από 270 περιοχές με συνολική χερσαία και μη θαλάσσια έκταση 2.554.997 ha (ή το 19,3% της έκτασης της χώρας). Στο δίκτυο αυτό περιλαμβάνεται και το σύνολο των προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τη δασική νομοθεσία, δηλαδή οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (με συνολική έκταση 121.064 ha) καθώς και οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας της οδηγίας 79/409 Ε.Ο.Κ. (με έκταση 552.986 ha).

Παρακάτω, θα επιδιωχθεί μία σύντομη παρουσίαση:

1. Των σχέσεων μεταξύ των υφιστάμενων διαχειριστικών πρακτικών στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, των αντιλήψεων που επικρατούν γύρω από τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και μιάς πιο σφαιρικής αντίληψης πάνω στο θέμα αυτό.

2. Των σχέσεων μεταξύ της Δασικής Υπηρεσίας και άλλων υπηρεσιών, που σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές, παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διαχείρισή τους.

Στην παρούσα εργασία:

- Με τον όρο προστατευόμενη περιοχή, εννοούμε περιοχή σημαντική για τη φύση, που χαρακτηρίζεται ως Προτεινόμενος Τόπος Κοινοτικής Σημασίας, για ένταξη στο δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης Natura 2000.
- Ο όρος διαχείριση συμπεριλαμβάνει τη διατήρηση και προστασία.
- Ο όρος δασικός χώρος αναφέρεται στο σύνολο της περιοχής που εμπίπτει στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας και διαχειρίζεται από τη Δασική Υπηρεσία.
- Ως προστατευόμενους οικότοπους, εννοούμε τους οικότοπους προτεραιότητας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 92/43 ΕΟΚ, αφού, στην πράξη, είναι οι μόνοι για τη διατήρηση των οποίων, λαμβάνονται συγκεκριμένα και ειδικά μέτρα.
- Ο όρος συστηματικά διαχειριζόμενα δάση, αναφέρεται στα δάση τα οποία διαχειρίζονται και για παραγωγή τεχνικής ξυλείας, καθώς και στα πρεμνοφυή δάση, υπό αναγωγή σε σπερμοφυή.

Απόψεις που κυριαρχούν σε σχέση με τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και μια πιο σφαιρική προσέγγιση.

Θα επικεντρώσουμε κατ' αρχήν την προσοχή μας σε προστατευόμενες περιοχές που καλύπτονται σε μεγάλο ποσοστό από συστηματικά διαχειριζόμενα δάση. Η διαχείριση των δασών αυτών τους βασίζεται κυρίως στην αρχή της αειφορίας των καρπώσεων αλλά και στην ανάγκη διατήρησης του υδρονομικού και προστατευτικού ρόλου ο οποίος είναι βασικός για μία χώρα σαν την Ελλάδα, με εκτεταμένο ορεινό και ημιορεινό χώρο που χαρακτηρίζεται από έντονες κλίσεις και σοβαρά προβλήματα διάβρωσης του εδάφους. Τα τελευταία χρόνια, στην πράξη, προωθείται όλο και περισσότερο η πολλαπλή χρήση των δασών, με την υλοποίηση έργων και προγραμμάτων αναψυχής και τουρισμού σε διαρκώς αυξανόμενες δασικές εκτάσεις.

Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να θέσουμε το κεντρικό ζήτημα που αφορά το υπό συζήτηση θέμα και που αναφέρεται στη σκοπιμότητα μεταστροφής, στις προστατευόμενες εκτάσεις, της διαχείρισης των δασών, από μία διαχείριση που βασίζεται σε ορισμένες οικολογικές αρχές, σε μία διαχείριση που θα ενσωματώνει, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, τις οικολογικές αρχές και δεδομένα. Η μεταστροφή αυτή, είναι σχετικά εύκολα πραγματοποιήσιμη σε μία χώρα σαν την Ελλάδα, που χαρακτηρίζεται από φυσικά δάση διαχειριζόμενα με βάση τις αρχές της αειφορίας.

Στο σημείο αυτό, θέλουμε να υπογραμμίσουμε ορισμένα ζητήματα:

1. Η προστασία των περιοχών που εντάσσονται σε κάποιο ιδιαίτερο καθεστώς, θεσμοθετείται, σύμφωνα με το Ν. 1650/1986, με προεδρικά διατάγματα που βασίζονται στην εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ) για κάθε περιοχή. Από την άλλη μεριά, οι μελέτες αυτές και τα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα θέτουν τις βασικές κατευθύνσεις (ενώ συχνά μπαίνουν και σε ειδικότερα ζητήματα) διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, που θα πρέπει να τονιστεί, είναι ότι οι ΕΠΜ κυριαρχούνται από μία αντίληψη για μία σαφή κατά χώρο τάξη των επιτρεπτών δραστηριοτήτων, των απαγορεύσεων και των ειδικών ρυθμίσεων σε μία προστατευόμενη περιοχή. Συνήθως, η αυστηρά χωροταξική αυτή αντίληψη, που συχνά υπεισέρχεται κατά τρόπο άκαμπτο σε ζητήματα διαχείρισης δασών, απορρέει από την ανάγκη προστασίας συγκεκριμένων και προστατευόμενων από την Ελληνική και διεθνή Νομοθεσία οικοτόπων ή ειδών χλωρίδας και πανίδας, με περισσότερο ή λιγότερο γνωστή εξάπλωση στο χώρο.

2. Χωρίς να διαφωνούμε με την ανάγκη εφαρμογής, ως ένα βαθμό, τέτοιων αντιλήψεων, θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι είναι εξ' ίσου έντονη η ανάγκη κατανόησης του δασικού χώρου και ενσωμάτωσης των ανάλογων αντιλήψεων στις πολιτικές διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, όχι μόνο ως χώρου παρουσίας κάποιων προστατευόμενων οικοτόπων ή ως χώρου ενδιαίτησης κάποιων σημαντικών ειδών πανίδας και χλωρίδας, αλλά, κυρίως, ως ενός πλέγματος οικοσυστημάτων-φορέων λειτουργικής και βιολογικής ποικιλότητας ανυπολόγιστης (και σε μεγάλο βαθμό μη καταγεγραμμένης) αξίας, καθώς και ως χώρου παραγωγής πλείστων όσων κοινωνικών και οικονομικών ωφελειών.

Το τελευταίο αποτελεί, κατά τη γνώμη μας, μία μείζονα πρόκληση για τη Δασική Υπηρεσία. Ας μην ξεχνάμε ότι η Εφαρμοσμένη Οικολογία αποτέλεσε και αποτελεί μία από τις σημαντικότερες συνεισφορές της Δασολογικής Επιστήμης στο παγκόσμιο επιστημονικό γίγνεσθαι. Βέβαια, η θεώρηση αυτή είναι σαφέστατα δυσκολότερο εφαρμόσιμη, αφού προϋποθέτει μία συνολική κατανόηση των φυσικών διεργασιών που λαμβάνουν χώρα στο δασικό χώρο, σε σχέση με μία απλή κατά χώρο ρύθμιση των δραστηριοτήτων, ανάλογα με την εξάπλωση των σημαντικών οικοτόπων και ειδών. Επί πλέον, αποκρούει τον κίνδυνο για τη διάκριση, στην πράξη, των δασικών οικοσυστημάτων σε οικοσυστήματα 1^{ης} και 2^{ης} κατηγορίας, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία έμμεση, αλλά σαφή υποβάθμιση των κριτηρίων προστασίας στη «λιγότερο ενδιαφέρουσα» κατηγορία. Χωρίς να θέλουμε να κάνουμε μία παράθεση των αρχών της PRO SILVA για τη Δασοπονία, οι οποίες είναι γνωστές, θεωρούμε χρήσιμο να επικεντρώσουμε την προσοχή μας σε κάποια ιδιαίτερα σημεία που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν, με πρωτοβουλία της Δασικής Υπηρεσίας, στις γενικές αρχές διαχείρισης και προστασίας που προτείνονται από τις ΕΠΜ για τις

προστατευόμενες περιοχές και που μπορούν να εξειδικεύονται ανά περιοχή με τα αντίστοιχα διαχειριστικά σχέδια. Παράλληλα, η υιοθέτηση των σημείων αυτών μπορεί να σηματοδοτήσει την υπό συζήτηση μεταστροφή προς μία οικολογικά προσανατολισμένη, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, δασοπονία στις προστατευόμενες περιοχές:

- Η προστασία ιδιαίτερα σημαντικών από οικολογική άποψη συστάδων. Αυτές, θα μπορούσαν να είναι συστάδες μεγάλης ή σχετικά μεγάλης ηλικίας, συστάδες που αναπτύσσονται σε ακραία, από εδαφική ή και κλιματική άποψη περιβάλλοντα, συστάδες με υψηλή ποικιλότητα σε δενδρώδη ή και θαμνώδη είδη κ.α.
- Η τοποθέτηση εκτός συστηματικής διαχείρισης, σε ένα δασικό σύμπλεγμα, κάποιων επιλεγμένων συστάδων ή τμημάτων αυτών, ώστε να εξελιχθούν ανεμπόδιστα από άμεσες ανθρώπινες παρεμβάσεις.
- Ο σεβασμός, στο μέτρο που θα κριθεί αναγκαίο και με δεδομένη ιστορικά την επίδραση του ανθρώπου στο μεγαλύτερο τμήμα του δασικού χώρου, ειδικά στη Μεσογειακή περιοχή, των φυσικών διεργασιών κατά τη διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων σε προστατευόμενες περιοχές. Αυτό πρακτικά, μπορεί να σημαίνει το σεβασμό της οικολογικής διαδοχής στις δασικές συστάδες όπως επίσης και στον οικότονο μεταξύ δασικών και μη δασικών οικοσυστημάτων, το σεβασμό των φυσικών διεργασιών που συμβαίνουν με τις διαταραχές στα δασικά οικοσυστήματα, κ.α.

Στο σημείο αυτό, μπορούμε να αναφερθούμε στα χερσαία οικοσυστήματα με έντονο Μεσογειακό χαρακτήρα, που βρίσκονται σε προστατευόμενες περιοχές. Τα οικοσυστήματα αυτά, όσον αφορά τις κυριαρχούσες μορφές βλάστησης, συγκροτούνται από Μεσογειακά κωνοφόρα (κυρίως χαλέπιο και τραχεία πεύκη καθώς και κυπαρίσσι) αείφυλλα πλατύφυλλα και φρύγανα (ξηροφυτικούς χαμηλούς θάμνους που ρίχνουν μεγάλο ποσοστό των φύλλων τους το καλοκαίρι). Σημαντικό στοιχείο των δασών και θαμνώνων αειφύλλων πλατυφύλλων, καθώς και των φρυγανικών εκτάσεων είναι η, συνήθως, υψηλή ποικιλότητα σε είδη χλωρίδας, ποικιλότητα που αυξάνει εντυπωσιακά, ειδικά όσον αφορά τα θαμνώδη και δενδρώδη είδη, σε θέσεις που έχουν υποστεί λιγότερο έντονη υποβάθμιση ή που απέχουν σημαντικό χρονικό διάστημα από το πλέον πρόσφατο γεγονός έντονης υποβάθμισης. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι τα δάση των περιοχών αυτών βρίσκονται, όσον αφορά τη μεγαλύτερη έκτασή τους, εκτός συστηματικής διαχείρισης, έχουν όμως ένα σπουδαίο υδρονομικό-προστατευτικό ρόλο, καθώς και μεγάλη, διαρκώς αυξανόμενη, σημασία ως δάση αναψυχής και άσκησης οικοτουριστικών δραστηριοτήτων.

Εδώ κυριαρχούν προβλήματα που απορρέουν από την υπερβόσκηση, από τον κατακερματισμό και τη μείωση των εκτάσεων φυσικής βλάστησης (κυρίως των φρυγάνων που δεν εμπίπτουν άμεσα στις προστατευτικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας) λόγω των εντονότατων πιέσεων για οικιστική επέκταση, τουριστική ανάπτυξη και γεωργική εκμετάλλευση, καθώς και από την υποβάθμιση του εδάφους και της βλάστησης σε εκτεταμένες περιοχές, λόγω των επαναλαμβανόμενων πυρκαϊών.

Και όσον αφορά τα οικοσυστήματα αυτά, μπορούν να ενσωματωθούν στις αρχές διαχείρισης και προστασίας που προτείνονται από τις ΕΠΜ και διατυπώνονται στα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα, κάποια από τα σημεία που προαναφέραμε και που αφορούν τα συστηματικά διαχειριζόμενα δάση. Εδώ, η Δασική Υπηρεσία θα μπορούσε να στρέψει την προσοχή της στην καταγραφή και προστασία δασικών συστάδων μεγάλης ηλικίας, συστάδων δενδρωδών και θαμνωδών ειδών με υψηλή πικιλοότητα ειδών χλωρίδας, καθώς και συστάδων με ιδιαίτερα σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση και διατήρηση της ποικιλομορφίας των οικοσυστημάτων σε μία ευρύτερη περιοχή. Επί πλέον, η διαχείριση των οικοσυστημάτων αυτών με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητές των, αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση για τη Δασική Υπηρεσία.

Σχέση της Δασικής Υπηρεσίας με άλλες Υπηρεσίες όσον αφορά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Το παρόν θεσμικό πλαίσιο, που αφορά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα και που καθορίζει, σε σημαντικό βαθμό, την παραπάνω σχέση, είναι συνοπτικά, το εξής:

1. Με το Ν. 1650/1986, που αναφέρθηκε και προηγουμένως, θεσμοθετείται μία νέα κατηγοριοποίηση των προστατευόμενων περιοχών. Η ανακήρυξη μίας προστατευόμενης περιοχής ως τέτοιας, καθώς και η θέσπιση των αναγκαίων μέτρων προστασίας και διαχείρισης γίνονται με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται μετά από εισήγηση των Υπουργών Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ και άλλου συναρμόδιου Υπουργού σε εφαρμογή, όπως επίσης προαναφέρθηκε, Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης. Η ΕΠΜ εγκρίνεται από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ. Έχει σημασία να τονίσουμε ότι ΕΠΜ, μπορεί να εκπονήσει οποιοσδήποτε Δημόσιος Φορέας, Δημόσιοι οργανισμοί (όπως οι ΟΤΑ) καθώς και οργανισμοί Δημοσίου συμφέροντος. Οι προδιαγραφές σύνταξης των ΕΠΜ ακολουθούν μεν ένα αρκετά γενικό πλαίσιο που καθιέρωσε η Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 69269/1990, για την ειδικότερη όμως συγγραφή των προδιαγραφών κάθε μελέτης απαιτείται η απλή και όχι η σύμφωνη γνώμη των συναρμόδιων Υπουργείων. Κάθε νέα κήρυξη μίας περιοχής σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της

Δασικής Νομοθεσίας (Εθνικοί Δρυμοί, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης), εντάσσεται στις διατάξεις του εν λόγω Νόμου.

2. Με την ΚΥΑ 33318/1998, ενσωματώνεται στο Ελληνικό Δίκαιο η Οδηγία 92/43 Ε.Ο.Κ., ενώ προβλέπεται ότι υπεύθυνες για την εφαρμογή της είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ και η Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Γεωργίας. Σημειώνουμε ότι η Δασική Υπηρεσία σχηματίζει, στο Υπουργείο Γεωργίας, τη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος.

3. Με το Ν. 2742/1999, θεσπίζονται οι φορείς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, ως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου που εποπτεύονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Σκοπός των φορέων αυτών, είναι η διοίκηση και η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

4. Με το Ν. 3044/2002, ιδρύονται οι φορείς διαχείρισης 25 σημαντικών περιοχών που περιλαμβάνουν 8 από τους 10 Εθνικούς Δρυμούς. Η Δασική Υπηρεσία, συμμετέχει απλά με εκπρόσωπό της στα Διοικητικά Συμβούλια των σχετικών με το αντικείμενό της φορέων διαχείρισης. Στα Δ.Σ., συμμετέχουν και εκπρόσωποι συναρμόδιων Υπουργείων, των Περιφερειών, ΟΤΑ, μη Κυβερνητικών Περιβαλλοντικών Οργανώσεων, καθώς και κοινωνικών, επαγγελματικών, επιστημονικών οργανισμών.

Από την παραπάνω παράθεση του βασικού θεσμικού πλαισίου που διέπει τις προστατευόμενες περιοχές, φαίνεται καθαρά ότι στη διαχείρισή τους εμπλέκονται δυναμικά αρκετοί φορείς του ευρύτερου Δημόσιου τομέα, ενώ τον 1^ο λόγο, τον έχει το ΥΠΕΧΩΔΕ. Επί πλέον είναι φανερή, μία σημαντική μείωση στο εύρος των αρμοδιοτήτων της Δασικής Υπηρεσίας, όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που η ίδια είχε ιδρύσει. Από την άλλη μεριά, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο δε διακρίνει με σαφήνεια τις αρμοδιότητες των φορέων διαχείρισης και των Δασικών Υπηρεσιών όσον αφορά το δασικό χώρο. Εδώ επιβάλλεται η διατήρηση, από μεριάς της Δασικής Υπηρεσίας, ενός σημαίνοντα ρόλου στη διαμόρφωση των πολιτικών διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, τόσο για λόγους που αναφέρονται στη μεγάλη εμπειρία και τις γνώσεις που έχει αποκτήσει η Υπηρεσία αυτή στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δασικού χώρου, όσο και για λόγους εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας του εν λόγω θεσμικού πλαισίου. Παράλληλα, η Δασική Υπηρεσία θα πρέπει να εξειδικεύσει με επιτυχία τις γενικότερες πολιτικές για τη διαχείριση μίας περιοχής, στη διαχείριση και προστασία των εκτάσεων για τις οποίες είναι αρμόδια, σύμφωνα με την παραπάνω νομοθεσία. Η ανταπόκριση της Δασικής Υπηρεσίας στους ρόλους αυτούς, απαιτεί την από μέρους της εκπόνηση και θεσμοθέτηση σχετικών προδιαγραφών, καθώς και την εξειδίκευση και εφαρμογή τους ανά περιοχή, ζητήματα που όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αποτελούν μία μείζονα πρόκληση για αυτή.

MANAGEMENT PROBLEMS AND PRESSURES EXERTED IN GREEK AREAS SIGNIFICANT FOR NATURE.

By Konstantinos Pentarakis, Forester M.sc., Ph.D.

Ministry of Agriculture,
General Directory for the Development and Protection of the Forests and the Natural Environment,
Directory of Aesthetic Forests, National Parks and Forest Environment.
Hippocratus 3-5 str., 10164, Athens, Greece.
Tel. +30 210-2124718
Fax: +30 210-3635359
e-mail: ip3u026@minagric.gr

Introduction and citing of the subjects to be discussed.

The Greek forests cover an area of 6,513,000 ha or the 49,3% of the country's total. In this area, 3,150,000 ha of non timber productive forests are included, consisting mainly of low tree and shrubby species. In addition, the areas covered with sparse tree or shrubby vegetation (forested areas), the (non agricultural) gaps included in forest or forested areas and the areas above the tree line, fall in the provisions of the forestry law and are managed by the Forest Service. Basic characteristics of the Greek forests are that they are almost totally natural and that they belong, in their higher percentage, to the Public.

A very significant portion of the above referred areas is included in the "Natura 2000" network, which consists of 270 sites with a total terrestrial and fresh water ecosystems area of 2,554,997 ha (or the 19,3% of the country). This network includes the total number of the protected areas according to the forestry legislation, specifically, the National Parks, the Aesthetic Forests and the Conserved Monuments of Nature (with a total area of 121,064 ha) and the Special Protection Areas for the birds according to the 79/409 E.C. Directory (with a total area of 552,986 ha).

In the following, we will attempt a brief presentation, of:

1. The relations between the on going management practices in the forest and forested areas, the prevailing perceptions about the management of the protected areas and a more holistic approach concerning the same subject.
2. The relations between the Forest Service and other services which, according to the new legislation framework for the protected areas, play a determining role in their management.

In the present work:

- The term "protected area" refers to an area significant for nature, which is characterized as Proposed Site of Community Importance, to be incorporated in the network of Special Conservation Areas "Natura 2000".

- The term management includes protection and conservation.
- The term forest district refers to a whole area included in the provisions of the forest legislation and managed by the Forest Service.
- As protected ecotopes, we consider the priority ecotopes included in annex I of the Directory 92/43 E.C., because, in practice, they are the only ones for the conservation of which, specific and special measures are taken.
- The term systematically managed forests, refers to forests managed also for timber production and in addition, for the coppice stands under transformation to high forest.

Prevailing views about the management of protected areas and a more holistic approach.

In the beginning, we will focus on protected areas covered, in a high percentage, by systematically managed forests. The management of these forests, is based mainly on the principle of yield sustainability, but also, on the need for the conservation of their hydronomic and protective role which is vital for a country like Greece, with extended mountainous and submountainous districts, characterized by high inclinations and serious water erosion problems. The last years, multiply use forestry is promoted in practice, with the construction of works and the implementation of programs, for tourist and recreation activities, in a growing number of forest areas.

At this point, the central issue concerning this presentation will be cited. It refers to the advisability of a change, in the protected areas, of the forest management, from a management based on certain ecological principles, to a management which will incorporate, in the maximum degree in which this can be done, the ecological principles and the ecological data. Further more to include, this data to the special management plans for the protected areas. The above referred change, is relatively easy in a country like Greece, characterized, by natural forests, managed according to the principles of sustainability.

Here, several issues should be underlined:

1. The protection of the areas included in a special protection regime, is legislated, according to the law 1650/1986, with Presidential decrees which are based on a Specific Environmental Study (SES) for each area. On the other hand, these studies and the corresponding Presidential Decrees, give the basic directions (and in some cases enter into specific issues) for the management of the protected areas. A very significant point, which should be stressed, is that the SES are dominated by a view of an explicit order, in the space, of the permissible activities, of the prohibitions and

of the specific regulations, in a protected area. Usually, this strict land planning perception, which frequently enters in a rigid way in forest management issues, rises from the need for the protection of specific and protected by the Greek and International legislation, ecotopes or species of flora and fauna, with a more or less known distribution in space.

2. Without disagreeing with the need for the implementation, till a point, of these perceptions, we want to underline that it's of the same importance to understand the forest district, and incorporate the relevant ideas in the management policies of the protected areas, not only as a district where specific protected ecotopes are present, or as a biotope of some protected species of flora and fauna, but, mainly, as a complex of ecosystems – carriers of biological diversity of a great (and in a high degree non- yet studied) value; further more, as a district where a great number of social and economical benefits are produced.

The last makes up a great challenge for the Forest Department. Let us not forget that applied ecology has been and is being one of the biggest contributions of Forest Science in the global scientific going on. Of course, this perception is much more difficult to be implemented, as it requires a holistic understanding of the natural functions which take place in the forest district, as compared to a simple regulation of human activities in space, in relation to the distribution of the protected ecotopes and species. In addition, it prevents the danger for the discrimination, in practice, of the forest ecosystems, in ecosystems of 1st and 2nd category, something which could result in an indirect but clear downgrading of the protection criteria in the less "interesting" category. Without willing to cite the PRO SILVA principles on Forestry, which are well known, we consider useful to focus our attention in several points which could be incorporated, with the initiative of the Forest Service, in the general management and protection principles which are proposed by the SES for the protected areas and which can be specified for each area, with the corresponding management plans. In parallel, the adoption of those points, can signify the under discussion change of Forestry, towards an ecologically oriented one, in the maximum possible degree, in the protected areas:

- The conservation of very significant, from the ecological point of view, stands. These, could be stands of old or relatively old age, stands which flourish on marginal soil or climatic environments, stands with high diversity concerning the tree or shrubby species, etc.
- The setting out of systematic management, in a forest complex, of selected stands or stand portions, so as to develop free of direct human interventions.

- The respect, in the degree that it will be considered as essential and with the human effect given, in the largest portion of the forest district, specifically in the Mediterranean area, of the natural functions and processes, in the forest ecosystems management, of the protected areas. Practically, this could mean the respect of ecological succession in the forest stands as well as in the ecotone zone between forest and non forest ecosystems, the respect of the natural disturbances which take place in the forest ecosystems, etc.

At this point, we will be concerned with the terrestrial ecosystems with a very characteristic Mediterranean character, which are included in the protected areas. These ecosystems, referring to their vegetation, are dominated by Mediterranean conifers (mainly *Pinus brutia*, *Pinus halepensis* and *Cupressus sempervirens*), evergreen broad leaved species and phrygana (summer deciduous, xerophytic, low shrubs). A significant characteristic of the evergreen broad leaved and of the phrygana vegetation, is that they usually exhibit, high diversity in flora species. This diversity usually increases impressively, especially regarding the tree and shrubby species, in locations which are not so intensively degraded, or which have experienced significant events of degradation a long time ago. It should be also underlined that the forests of those regions are not systematically managed; nevertheless they play a very important hydronic-protective role and they exhibit a large and growing significance as recreational forests and forests for ecotouristic activities.

The problems dominating in these areas, are related to overgrazing, to the compartmentalization and the reduction of the areas with natural vegetation (especially of the phrygana, which are not included, in a direct way, to the protective provisions of the forest legislation) due to intensive pressures for settlement extension, tourism development and agricultural exploitation, and to soil and vegetation degradation in extended areas due to repeated fires.

Regarding these ecosystems also, there can be incorporated in the management and protection principles which are proposed by the SES and included in the corresponding Presidential Decrees, some of the above referred (for the systematically managed forests) points. Here, the Forest Service could pay increased attention in mapping and conserving forest stands of an old age, stands of tree and shrubby species with a high diversity, as well as stands with a very significant contribution to the formation and the preservation of ecosystem diversity in a broader area. Further more, the setting of those forest ecosystems under a kind of management adapted to their particularities, is a major challenge for the Forest Service.

Relation of the Forest Service to other services, regarding the management of protected areas.

The latest legislation, which regards the management of the protected areas and determines, in a high degree, the above relation, is briefly the following:

1. With the law 1650/1986, which was referred in the above, a new categorization of the protected areas is legislated, in relation to the degree of the area's protection. The establishment of a protected area as such, and the legislation of the essential protection and management measures, is done with a Presidential Decree, which is issued after a proposal of the Ministers of Agriculture, Environment-Physical Planning and Public Works (here on as Ministry of Environment) and of the co involved Ministers. This Decree is based, as already cited, in a Specific Environmental Study (SES). The SES is approved by the Minister of Environment. It is significant to stress that the SES can be carried out by any Public carrier, Public organization (as the self-government organizations) and organizations of Public interest. The prescriptions of the SES, follow a quite general framework based on the Common Ministerial Decision (CMD) 69269/1990, but for the specific prescriptions of each study, just the opinion and not the agreement of the Ministries of Agriculture and the Environment is needed. Every new establishment of an area as protected, according to the categorizations of the forest legislation (National Parks, the Aesthetic Forests and the Conserved Monuments of Nature) is included in the provisions of the law 1650/1986.
2. With the Common Ministerial Decision 33318/1998, the Directory 92/43 is incorporated in the Greek legislation. This decision sets as responsible services for the application of the Directory, the Ministry of Environment and the Directory of Agricultural Development of the Ministry of Agriculture. It should be noted that, the Forest Service, forms, in the Ministry of Agriculture, the General Directory for the Development and Protection of the Forests and the Natural Environment.
3. With the law 2742/1999, the carriers for the management of the protected areas are legislated, as carriers of private law, supervised by the Ministry of Environment. Target of these carriers, is the administration and the management of the protected areas.
4. With the law 3044/2002, the management carriers of 25 significant areas are established, which include 8 out of 10 National Parks. The Forest Service, simply participates, with a representative, in the administration councils of the relevant to her interests carriers. In these administration councils, participate

also representatives of the co involved Ministries, of the Regions, of the organizations of local self administration and of social, professional, scientific, environmental organizations.

From the above stating of the basic legislation framework for the protected areas, it is clear that in their management are involved, dynamically, several carriers of the broader Public sector and that the Ministry of Environment, Physical Planning and Public Works, is the strong party. In addition, a significant reduction in the responsibilities of the Forest Service referring to the protected areas (including those she has established) is obvious. On the other hand, the existing legislation framework does not clearly distinguish the responsibilities of the management carriers from those of the Forest Service, regarding the forest district. Here, it could be wise, that the Forest Service should maintain a significant role in the shaping of the management policies of the protected areas. First of all for reasons referring to the great experience and knowledge acquired by this service in the management of the protected areas and the forest districts, but also for the effectiveness and good function of the above referred legislation framework. In parallel, the Forest Service, should successfully specify the general policy for the management of a protected area, in the management and protection of the areas, for which she is responsible according to the forest legislation. The response of the Forest Service in those roles, requires, by her, the creation and legislation of relevant prescriptions and their specification and application for each area; these issues are, as referred in the above, a major challenge for the Forest Service.

